

Anton Martin,

po milosti božji škof Lavantinski vsim vernim
ljubo zdravje in pa usmilenje božje iz serca
željim.

Sveti postni čas se nam bliža, preljube moje ovčice. Hišni Gospodar nebes in zemlje nas kliče v svoj vinograd na delo, svoje serca pregrešniga djanja otresti, naj bi obilnej sadu kersanske pravičnosti in dobrih del obrodili. Sveti post je vinjek, s katerim svoje serce hudih nagonov očistimo; božja beseda je motika, koja zemljo našega serca rahla, molitva in pa milošna (almožna) ste žlahni vejuik, na kojem raste dragi sad za večno življenje. Ne mudimo se torej, ampak primimo za duhovsko orodje. Čas je kratek, večnost pa dolga; skoraj bo poslal nebeški Gospodar svojo hišnico (smert) nas zaklicat na plačilo. — Kako se bomo svetega posta prijeli, in se to leto 1858 postili, vam hočem v imeni svete matere katolške cerkve povedati.

I.

Vsi verni Lavantinske škofije se imajo mesenih jedil zderžati:

1. Vsak petek celiga leta;
2. Vsako kvaterno sredo, petek in saboto
3. Na pepelnico in štiri posledne dni velikega tedna;
4. Na bilo pred Binkošti, pred sv. Petrom in Pavlom, pred velikoj Gospodnicioj alj velikoj Mašoj, pred vsemi Svetnikami, v tork pred devicoj Marijoj v adventu, in pa na bilo pred Božičem.

II.

1. Vse druge postne dni (tudi o sabotah razun zgoraj imenovanih) se meseno vživati dovolji, če kdo v imenu božjem hoče; ima pa za to vsak taki dan moliti *tri Očenaše, tri češena si Marija in pa apostolsko vero* v čast terplenja Kristusovega.

2. Ta molitev za mesojejo se naj opravi, če le mogoče, v družbi domačih na glas, prav pobožno in v duhu pokore. Tudi naj vsakdo, ki o postnih dnevih meseno zavživa, po svojem premoženju za tolikor več ubogaine daja. Ako se pa hočeš in pa zamoreš tudi take dni mesojeje zderžati, bolje storiš; to de drugih ne zaničuj, de se dopušenja svete cerkve poslužijo; ti pa žaluj, ki meso ješ, de se oistro postiti ne zamoreš.

3. Bolnikom mesene jedila za neki čas dovoliti imajo domači dušni pastirji in spovedniki oblašt, kedar zdravnik (vrač) svetje alj naroči; tudi takim naj duhovniki modro preložijo, kateri pri ljudeh služijo, ki naše prave vere niso. Bolehni ljudje, katerim slabost telesna sploh ne dopusti postno vživati, naj si dopušenje po svojih duhovnikih od škofa izprosijo, o prepovedanih dneh meseno jesti.

4. Kdor dovoljbo ima v terdno zapovedanih postnih dnevih mesa jesti, si je dolžen take postne dni v živežu pritergati, če ga starost, bolezen, alj pa kak drugi pravičen uzrok ne izvzame.

III.

Vsi verni se imajo terdno postiti, to se reče, v živeži pritergati in se le enkrat na dan nasiti:

1. Vsak dan štiridesetdanskega posta razun nedel;
2. Vsako kvaterno sredo, petek in saboto;
3. V adventu vsako sredo in petek (namesti bil apostolov, o kterih so se svoje dni postili);
4. Na bilo pred Binkošti, pred svetim Petrom in Pavlom, pred velikoj Gospodnicioj, pred vsemi Svetmi, v tork pred devicoj Marijoj v adventu, in pa na bilo pred Božičem. Kdor ne more zavolj starosti, bolehnosti, zavolj težkega dela alj pota do ednajstih alj dvanajstih teš prestati, se naj maličko obteši, si pa naj za toliko več zvečer priterga, obilnej milošne daja, bolj pridno moli, rajše besedo božjo posluša, in naj z drugimi dobrimi delmi nadomesti, kar se dovolj postiti ne zamore.

Dobri otročiči svojo skerbno mater lepo slušajo, in verni kristjani se vèstno postijo, kakor jim sveta kat. cerkev naroči, saj nam pretežkega

posta ne naloži. Kdor pa zapovedi svoje svete cerkve ne obraja, si postne dni ne priterga in brez vse vesti o prepovedanih časih meseno je, ni verni katoličan, marveč je po svojem djanju neverc in očitni grešnik, kteriga se imamo varvati. —

Ni med nami hiše, ne v hiši hujše priložnosti svet post prelomiti, kakor po gostivnicah (kerčmah, pivnicah, litužih, ošterijah alj tabernah). — Ker me za gostivnike (kerčmarje, likebe, ošterje alj tabernače) in za goste (pivce) močno skerbi, naj vam sveto postno besedo povem, *kaj bi naj gostivnice bile*, pa po navadi niso — *česar se imate po gostivnicah deržati, česar varvati*, de Bog žalen in duša pogublena ne bo. Blagor mu, kdor te besede posluša in v svojem sercu ohrani; gotovo jih bo še na smertni postelji vesel.

Svoje dni (perve čase keršanstva) niso očitnih gostivnic imeli. Kristjani so k službi božji kruha in vina, pa tudi drugih darov prinesli, ter so po svetem obhajili, po dokončani pobožnosti gosti keršanske ljubezni med sebo obhajali, in premožni vbožnim za potrebo veselo postregli, zakaj veliko kristjanov je iz dalnih krajev došlo, in služba božja je tiste časa veliko dalej terpela od zdaj (I. Kor. 11, 20—22). Pomalem so se naveličali darove za jesti in piti donašati, in blizo cerkve so se gostivnice začele, naj bi se potrebni poživili, dobili grizlejš kruha, žlico kuhe in kupico zdrave pijače. Po tem takem imajo biti *gostivnice hiše keršanske ljubezni in telesnih dobrih del*, v kterih se lačni nasitijo, žejni napojé in popotni pod streho jemljó, akoravno za pošteno plačilo. Take gostivnice so velika dobrota domačim in popotnim ljudem, dokler po nauku sv. Pavla ravnajo, ki veli: „*Ali jeste alj pijete, alj kaj družega delate, vse k časti božji delajte.*“ (I. Kor. 10, 31.)

V vsaki keršanski gostivnici naj štiri poštene sestre strežejo. Perva je *prijaznost*; ona popotne in potrebne ljubeznivo sprejemlje, in jim pošteno postreže, naj se v kučijah pripeljajo alj pešec pridejo. Sveto pismo pravi, de so sveti možje tako clo angele nevedoma pod streho vzeli (Hebr. 13, 2.); in Kristus veli: „*Kar ste storili kterimu mojih nar manjših, ste meni storili.*“ (Mat. 25, 40.) „*Bratje moji! ne stavite vere našega častitljivega Gospoda Jezusa Kristusa v zunajno veljavo ljudi*, opomina sv. Jakob 2, 1—9. *Ako le na zunajno veljavo ljudi gledate, greh delate.*“ Nima nobena hiša toliko lepe priložnosti si nebesa z telesnimi dobrimi delmi kupiti, kakor gostivnica, ako se greha varuje. Kadar *lačne nasitite*, ne dajte si edne stvari po dvakrat plačati, kar gostam ostane, gre vbogim dati. Terduo zapovedane postne dni mesenih jedi ne dajajte razun bolnikom, žoldnirjem (soldatom) alj pa takim, ki dovoljenje imajo, ter se ne bojte ljudem zameriti, marveč Bogu. — *Žejne napojiti* je ravno toliko in še večé dobro delo, zakaj žeja je hujša ko glad, in Jezus je obljubil tudi kupico (glaž) merzle vode poplačati, kolikor več kozarec dobrega vina (alj kake druge zdrave pijače), ki ga potrebnim daš. Tode varujte se domačim pivcom natakati o času predpoldanje in popoldanske občine (očitne) službe božje; le popotnim se o takem času postreže, kedar pridejo. Ne silite pivcov, de bi za vino dajali, in ne ponujajte jim, marveč če vidite, de imajo zadosti, ne dajte jim tako dolgo na mizo nositi, de bi ne vedli kamo k domu. Je zvečer ura pivcom dotekla, prijazno jih poslovite, naj gredo vsak na svoj dom. Točaricam napijati je škodljivo; krivo pa tudi zravno pivcov popijati. Take razvade se je skerbnej varvati, kakor hude bolezni. — Prijazno *popotne prenočite*, naj si bodo imenitni gospodje alj berači, za vboge bo Kristus poplačal, kedar poreče: „*Ptujec sim bil, in ste me pod streho vzeli.*“ (Mat. 25, 35.)

Dokler pa v gostivnico tudi *nevedni* zahajajo, jih lepo podučite; dajte takim, ki *dvomi*jo in si svetovati ne vedó, *dober svet*, in vam bodo vse svoje žive dni hvalo vedeli. Tudi *žalostne potolažite*, kar se pri kupici dobrega vina lahko stori, kajti *vince* po besedah svetega pisma *serce človeka razveseli*. (Sir. 40, 20.) Se vam pa prigodi, *de za keršanske pravice del krivico terpite, de vas razžalijo in hudo čez vas lažnjivo govoré, veselite se*, pravi Jezus; *ker je vaše plačilo obilno v nebesih*. (Mat. 5, 12.)

Druga sestra, ki naj v keršanski gostivnici streže je ljuba *snažnost*; snaga je draga reč pri vsakej hiši, in naj več v gostivnici velja. Snažna naj bo pivna posoda, lepo oprane mize in klopi, čedna naj bode mizna priprava, beli pertičiin čiste postele. Dalej ko velikega zvona glas slové gostivnice dobro alj pa slabo imé. Gostokrat se zgodí, de gosti zbolijo od jedíl, ki se

jim v kuprastih posodah napravijo, ki niso čedno oprane; gabi se jim iz kupic piti, ki niso čisto omite. Tudi v sobah, v kojih je mnogo merčesa, malo pa zdrave sape, ni dobro jesti ne piti, pa tudi počivati ne. Popotni mnogobart bolezní prinesó, se jih pa tudi po gostivnicah nalezejo, ki niso čedne; kar je gerdo, škodljivo in gréh.

Veliko več od telesne snage pa *dušna čednost in poštenje veljá*. Nesramnih točaric ne terpite, ki pivcom mreže nastavljajo; pa tudi zapeljivcom ne dajte nesramnega klafanja, ne nespodobnega djanja. Dekla ki toči in na mizo nosi, ne smé biti nesramnežem kuhinska cunjá, in kedar je potreba popotnikom v spalnico svetiti, naj svetijo po dve, alj pak, če je sama, naj vrata odperte pusti, luč na mizo postavi in reče gredoč: lahko noč. Hitro se steklo (glaž) potruple alj vbije, pa še hitreje hišna dekla alj točarica poštenje zgubi. Strena steklenica (flaska) in pa samica zapeljana h čemu bo! —

Tretja sestra v pošteni gostivnici naj streže *pravica*. „Gostivniki, *kteri hočejo prehitro obogateti, padejo v škušnjavo, in v zadergo hudičevo, in v veliko nepridnih in škodljivih želj, ktire potopé človeka v pogubljenje in končanje*, uči sv. Pavl (I. Tim. 6, 9.) *Korenina vsega hudega je lakomnost.*“ Pravična mēra in vaga v nebesa pomaga, premala vaga pri kruhi, prepíčla posoda pri piji pa v pekel vleče. „*Kaj pomaga človeku, če ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi*“ (Mat. 16, 26); te besede Jezusove naj bi vsaki kerčmar (likeb) na svoje vrata napisal. Keršanski dobiček vam gre po vsej pravici; tega skerbno išite. Krivičnega dobička pa se kakor ognja varujte; eden krivičen krajcar deset pravičnih požrè, hitro pipo odnese in smreko v beraško palico premeni. Jabkovec z vinom mešati, vino z vodo v kleti zaljivati, po tem pa tako oslabileno pijačo kot dobro točiti, je po tatinsko. Vino zstrupivnim svincam sladiti, alj ga z škodljivim žveplom čistiti ne daj Bog; bilo bi to po vbijavsko. Strup točiti, ljudem zdravje kaliti in življenje krajšati tudi cesarske postave oistro strahujeje, in peta zapoved božja prepové. Pijance napajati cele dni in noči, jim brez potrebe na up dajati tako dolgo, de svoje premoženje zapravijo, ženo in otroke pa po sveti zaženó, taka gostivnica je roparska jama. Kedar čutite de se začne pivcom beseda zapotekati in jim vino v glavo iti, ne dajte jim čez več, ampak z lepim jih odpravite, de se njih grehov ne vdeležite. Tako hoče keršanska ljubezn.

Vkrađeno blago dober kup jemati, nezvestim poslam priložnost dajati, de zapijejo in zajedó, kar doma gospodarjem in starišem vkrađejo: kdor to stori, svojo hišo jamo razbojnikov naredí; on mavho tatu derží, ter je ravno taki tat, ki skriva, kakor on ki izmika alj krađe.

Šterta sestra v pošteni gostivnici naj služi *bogaboječnost*, de se greha bolj varjete kakor ognja. Ne dajajte nesramnim mladim ljudem h vam zahajati, ki pregrešno znanje imajo in drugemu spolu za to piti kupujejo, de ga v greh zapeljajo. Ne pustite kvartopircom in drugim igravcom cele noči in tudi dni posedati, sebi in svojim kervavo zaslužen in potreben dnar zapravljati, in poslednič clo dušo verh postaviti. Ne dopustite nesramnih šal alj pregrešnih kvant vganjati, klafati, pleperc (nespodobnih pēsm) krožiti, ljudi opravljati, deželsko in duhovsko gosposko ogovarjati, sveto véro in svete reči zasramvati, de ne bo vaša gostivnica šola pekla in vi antekristovi najemniki. Vsakdo, ki h takim pregrešnim rečem molčí, se jim clo smejí alj pa še pripomaga, nosi duše hudiču na prag. Dobiček takih ljudi in pa moli v pšenici. Takim sv. Peter veli: „*Tvoj dnar naj bo z tebo vred v pogubo.*“ (Djanj. 8, 20.)

Ne bojte se, de bi opešali, če malopridni ljudje v gostivnice vaše ne zahajajo; za toliko rajše bodo dobri ljudje pri vas ostali, in vam izkupiti dali po pravici in brez greha. Taki dobiček le ima tek, dokler pregrešno blago ne doseže tretjega rodu. Vaši gostivnici naj veljajo sv. Pavla besede: „*Veselite se vselej v Gospodu; še rečem veselite se. Vaša spodobnost naj bo znana vsim ljudem.*“ (Fil. 4, 4.) Gostivnik (oštér), kteri tako po keršansko ravna in skerbí, de so gosti dobre volje brez greha, je po volji božji mož, vreden de se poštuje, Bog ga bo enkrat čez veliko postavil; on je vreden tretjih nebes. Pa Bogu se vsmili, de je malo takih, veliko pa njih, kterim je tretji naj globokejši pekel pripravljen. Pravijo da kjer Bog eden altar ima, tamkaj napravi hudi duh dva, in tudi po tri, sosebno po nekeršanskih slabih pivnicah, kterih se krog farnih cerkuv naj več znajde, in ravno po njih pregovor resnico dobí: bližej cerkve, bližej pekla. Strašna beseda! Bog hotel de bi se ne dopolnila! —

Nekdajni nevěrni malikvavski dobrovoljci so med vsemi tri malike mesa z svojem razberzdanim djanjem častili: bahuza, malika pjancov, slado

(živo) malikinjo nečistosti, in pa merkurja in dnar, tatov in goljufov boga. To troje malikov se tudi med nami po nekeršanskih pivnicah (ošterijah, kerčmah alj tabernah) časti. Nekešanski kerčmarji (likebi) jim strežejo, malopridni pivci in pivke jim pa služijo, ter jim darujejo premoženje in poštenje, zdravje in življenje, telo in dušo. Po malikvavsko grešijo, ki bokal za bokalom tako dolgo popijajo, da pamet zgubé, govorijo pregrešne reči, in jih noge višej ne nesó. „*Pekel bo svojo žrelo (golt) odperl*, pravi prerok Izaia, 5, 11, *in bo tiste požerl, ki se v pijanost podajo in pozno v noč pijejo*.“ Požerl bo pekel pa tudi kerčmarje, ki takim pijancem natakjejo, in prigovarjajo; oni so vsih grehov deležni, kojih pijanci pod njih strehoj, po poti in doma storijo. „*Pijanost je gola pregreha*, uči sv. Avg., *ona je mati vsih grehov in hudobij*.“ Sv. Kriz.

Po malikvavsko grešijo, ki nesramne samice moškim nastavljajo, da jim na mizo nosijo, pri njih posedajo, se jim prilizujejo in jih na svoje nesramne limance lové. Zeustvu samimu pivnico prepustiti ne daj Bog; lahko bo jama pregrehe in zapeljivosti. Po malikvavsko gostivniki ravnaajo, ki zapeljivim mladenčem in nesramnim dekličem potuho dajajo, da k njim v pivnico zahajajo, se tako dolgo napajajo, da so pripravi za vsako nesramno djanje. V vini je nečistost, pravi sv. Duh. Nečisti sladi strežejo, kateri raje in pleše o svetih nedelah in praznikih napravljajo, ter razujzdanim ljudem priložnost dajejo gerdo znanje delati in grešiti. Na plesi nedolžnost umira, in umerje po poti k domu. „*Plesati ni apostel Peter, ne Pavl, ne Joanez, ne kateri drugi od Boga razsvetljen mož učil*, ampak peklenska kača z svojimi ovinki. Kjer na raji godci godejo in plesavci z rokami pleskajo, tam je slepota možkih, poguba ženskih, žalovanje angelov, veselje hudičev.“ pravi Jefrem. „*Naj bi po noči se toliko zvezd na nebi svetilo, kakor se po rajih in plesih grehov zgodi, tako bi bila črna noč svetlejša od beliga dne*“; tako sv. Krizostom uči. Koliko sovraštva in kervavih bojov pride iz takih nevarnih veselí! In kdo je vsih tih grehov kriv! Gostivniki alj kerčmarji, ki jih napravljajo. Kerstne bukve take dobre volje očitno tožujejo in živo pričajo, koliko se po takih rajih grehov stori.

Pokaj pa malopridni kerčmarji (ošterji) take veselice napravljajo in toliko nespodobnega terpe? Za ljubi dobiček; dnar je njih bog, kterimu darujejo, se ne bojijo pivcov podrajtati, ne vkradenga blaga prav dober kup na dolg od pijancov jemati, take dolgo pisati na vrata, steno in tram, da je kmetija zapita. Kerčmarji (ošterji), ki zapravlivcom strežejo in igravcom posojujejo, so pivole cele soseske. Več kakor takih gostivnic, več bo kmetij prodanih. Kakor se število nepotrebnih pivnic množi, tako vboštvo v soseski raste, gospodarji obožajo, družina se pohujša, mladina izpridi, svete nedele in prazniki skrunijo, in sveti post se zaničuje. Vse oboža, le pekel se bogati.

Lepo vas prosim, ljube ovčice, ne zamerite svojemu škofu, da vam tako oistro resnico pišem! Ne vas žaliti, temveč časne in večne nesreče ovarvati naj vam iz tega še štiri zlate nauke posnemem in prav goreče priporočim: 1. Ako še nimaš kerčme (lituža, ošterije), nikar se take službe ne lóti; slabih priložnost in pregrešnih nevarnost je pri gostivnici toliko, da boš hitrej pogubljen, kakor pa izveličan. „*Kdor priložnost ljubi, se v priložnosti pogubi*, pravi sv. Duh. (Sir. 3, 27.) — 2. Imaš že kerčmo alj ošterijo (taberno), kerčmari pošteno in po keršansko, in ne dopusti, da bi pod tvojo strehoj greh gospodaril in krivica gospodinila. Lepo priložnost imaš veliko grehov ovarvati in za nebesa dobrega storiti. Le na vrata zapiši zlate besede Jezusove: „*Kaj pomaga človeku, naj si ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo terpi*.“ — 3. Ne navadi se gostivnic brez potrebe obiskovati; si pa potreben, poiši si keršansko hišo, in se zogibaj pivnic ko pekla, kjer je pregreha doma. — 4. Ne pozabimo velike gostivnice, v katero skoraj vsi pójdemo, v hišo neskončne večnosti. Červi bodo naše truplo imeli, našo dušo pa bodo angeli v nebesa zanesli, ako jo s svetim postom in pokorjenjem čistimo, ter s svetmičednostmi in dobrimi delmi po svatovsko oblačimo; če pa le trebuhu služimo, kakor v evangelju bogatin, bode naš konec pogubljenje.

Kristjani! ura je že, da od spanja vstanemo. Verzimo od sebe dela teme, kakor po dnevi pošteno hodimo, ne v požrešnosti in pijanosti, ne v nečistosti in nesramnosti, ne v kregu in zavadi, temuč oblecite Gospoda Jezusa Kristusa, ter ne strežite mesu v poželenju. Rim. 13, 11—14. In mir božji bo pri vas prebival. Amen.

Pri sv. Andreju prvo predpepelnično nedelo 1858.

ANTON MARTIN,

Lavantinski škof.